

Один з організаторів київського футбольного клубу «Динамо» (штрихи біографії Сергія Арсентійовича Бармінського)

Спираючись на унікальні архівні документи та матеріали, вперше детально відтворюються основні етапи життя С. А. Бармінського, його участь у масових політичних репресіях в 1920-1930-х роках в Україні та на Далекому Сході.

Ключові слова: Сергій Арсентійович Бармінський, політичні репресії, футбольний клуб «Динамо» Київ, Далекий Схід, Одеса.

Етапи життєвого шляху покровителя київського футбольного клубу «Динамо» Сергія Арсентійовича Бармінського у вітчизняній та зарубіжній літературі подаються, зазвичай, у вигляді скупих біографічних довідок [1]. Віднайдені авторами архівні джерела дозволяють пролити світло на історію життя одного з впливових співробітників радянських органів державної безпеки, зусиллями якого утверджувалася комуністична карально-репресивна система в Україні.

Народився Сергій Арсентійович Бармінський 25 березня 1900 р. в селі Корино Арзамаського повіту Нижньгородської губернії в родині сільського священика. Батько мріяв, щоб син пішов його стежкою. Довелося Сергію після закінчення сільської школи та Арзамаського духовного училища у 1914 р. поступати до Нижньгородського духовного училища. За кілька місяців батько помер і спокійному патріархальному життю настав кінець [2]. Про тяжку годину скрути та перші життєві університети С. Бармінський докладно розповідає у своїй «Автобіографії»: «Напередодні смерті батька перейшов в 1 клас духовної семінарії, звідки в 1915 р. після 15-ти місяців навчання був звільнений без права навчання у середній школі за активну участь в учнівському страйку. У цей час моя мати, молодший брат та сестра залишились без засобів існування. Я вступив на службу в Москві (куди переїхали усією сім'єю до далеких родичів матері – учитель) і утримував за свої кошти всю сім'ю до початку 1917 р. Служив кур'єром в редакції журналу «Техніка. Промисловість і торгівля», потім підручним та конторником на Данилівському механічному заводі. В 1917 р. сестра почала заробляти кошти служ-

бою, я залишив сім'ю і переїхав до старшої сестри у м. Балахну (повітовий центр Нижньгородської губернії – авт.), де і сестра та чоловік її служили (вчитель). Незабаром поступив на службу у продовольчу управу рахівником (бухгалтерію вивчав у Москві), а після Жовтневої Революції, з відкриттям у Балахні радянської школи II ступеня почав одночасно екстернувати. Так вдалося пройти до початку 1919 р. 6 та 7 класи одночасно працюючи рахівником, бухгалтером та інструктором у відділі праці та в наростіві (у різний час)» [3].

Як бачимо, про свою участь в революції Бармінський в «Автобіографії» не зазначає, хоча пізніше пригадував, що під час жовтневого перевороту в Москві організував добровольчу дружину молоді, яка займалася розшуком і захопленням колишніх поліцейських і жандармів [4]. Уникнувши опису трудового шляху за період з листопада 1917 р. по листопад 1918 року, Сергій Арсентійович наповнює «Автобіографію» фактами з власного життя, пов'язаними з партійною роботою, службою у лавах РСЧА та підрозділах ВЧК-ДПУ: «У Балахнінській радянській школі був обраний головою учнівського комітету. Зв'язався у своїй роботі з повітовим партійним

комітетом, під керівництвом якого в листопаді 1918 р. узявся за організацію повітового комітету робітничої молоді (згодом – КСМ). Комітет організував, організація молоді зростала, де я працював і секретарем та головою комітету. У кінці грудня 1918 р. організацією був відряджений у Москву для навчання в Центральній школі агітаторів та інструкторів при ВЦВК, навчався близько 3 місяців. Повернувся в організацію і відразу по кампанії комсомолу (тиждень добровільного вступу у лави Червоної Армії) пішов у Червону Армію добровольцем. Був призначений Нижньгородським губвоєнкоматом у батальйон військ ВЧК червоноармійцем та політпрацівником, де і прослужив до серпня 1919 року. Перед вступом до лав Червоної Армії Балахнінською організацією прийнято у ряди членів партії. У серпні 1919 р. батальйонним партійним колективом був обраний для поїздки у Москву для навчання на спеціальні курси при ВЧК, звідки був прикомандирований до Особливого відділу ВЧК. З тих пір до сьогодні (автобіографія датована 20 січня 1929 р. – авт.) неперервно працюю в органах ЧК у Москві, Одесі, Тирасполі, Харкові та Києві весь час на відповідальних посадах. За цей час брав участь на чолі загону та в ліквідації повстань, неодноразово брав участь в одноосібних сутичках з бандитами.

У 1921 р. при чистці партії був переведений у кандидати на 1 рік. тоді відбулася плутанина – мені інкримінували перевищення влади. Непорозуміння виявилось (обставини суто службового порядку) і це рішення К(онтрольної) К(омісії) було змінено.

За весь час роботи в ЧК-ГПУ несуть партійне навантаження по осередку: неодноразово обирався в Бюро осередку, керував гуртками, робив доповіді, брав участь у роботі ряду партійних комітетів та проводив обстеження. У даний час XIV Київською окружною партійною конференцією обраний членом окружної контрольної комісії та при Ленінському РПК обраний головою Ради Безбожників. Служу заступник начальника Київського окрвідділу ГПУ» [5].

Перш ніж розглядати український період в житті С.А.Бармінського, наведемо уривки з 2-х листів голови ВЧК Ф.Е.Дзержинського, які той надіслав з Харкова у 1920 року 14 травня керівник державно-політичного карального органу більшовицького уряду повідомляв свого заступника І.К. Ксенофонтова, що зробить все для

того, аби дати «можливість зміцнитися ЧК, захищаючи її від українщини» [6]. Ще більш цікаві слова «залізний Фелікс» написав через 12 днів В.І.Леніну (наводимо мовою оригіналу): *«Местные коммунисты какие-то недоноски, живут мелкими интересами. Русофяства я не замечал, да и жалоб не слышал. В области моей специальности – здесь обильный урожай. Вся, можно сказать, интеллигенция средняя украинская – это петлюровцы...* Громадній помехой в боротьбі – отсутствие чекистов-украинцев» [7] (виділені слова вилучали з радянських видань. Глибоко символічно, що вилучили їх і з сучасної російської збірки документів, присвячених Ф.Е.Дзержинському, який підготували співробітники Федеральної Служби Безпеки Російської Федерації- авт.) [8].

Отже стає зрозумілим, чому в Одесі на початку весни 1920 року висадився «московський десант» на чолі з новим головою губернського ЧК Станіславом Францевичем Реденсом. У складі команди С. Реденса перебував і С.А.Бармінський, призначений 25 лютого 1920 р. уповноваженим з військових справ [9]. Ситуація у припортовому місті була дуже складною. Під час денікінського режиму багато місцевих комуністів змушені були переховуватися від «білого терору» у торговців та кримінальників і, як відзначалося в одному з чекістських документів, одеські більшовики «після повернення радянських військ опинилися «у боргу» перед ворогами радянського ладу. Одеські спекулянти та грабіжники широко користувалися цією слабкістю місцевих партпрацівників. Представники кримінальних кіл буквально закидали Одеську губернську ЧК проханнями стосовно окремих заарештованих. За обставин, які склалися у губернському центрі, центральне керівництво прийняло рішення провести ротацию особового складу – негайно відкомандирувати до Одеси «безкомпромисних комуністів», не пов'язаних ніякими «особистими відносинами», що дасть змогу направити роботу Одеської ЧК на «вірний шлях» [10].

Про оперативну діяльність С. Бармінського в Одеській губернській ЧК в його особовій справі інформація відсутня. Відомо, що з 30 квітня 1920 р. працював уповноваженим активної частини секретного відділу; з листопада 1920 р. – уповноваженим з військових справ і по боротьбі зі шпигунством; 7 грудня 1920 р. – заступником начальника особливого відділу та за сумісниц-

твом завідувачем активною частиною; 25 лютого 1921 р. – начальником військового відділку. 20 березня 1921 р. С. Бармінський отримав першу нагороду: «за постановку роботи військової групи» у Південній Пальмірі дістав «мануфактуру на 1 костюм». Відомо, що 12 травня 1921 р. Сергій Арсентійович приступив до виконання обов'язків начальника Тираспольського особливого відділу № 1 з охорони Румунського кордону, однак через 13 днів, з невідомих причин, втратив цю посаду, зосередившись на виконанні обов'язків заступника цього ж підрозділу. У повітовому центрі Одеської губернії Бармінський пропрацював до 9 листопада 1921 р. і отримав подяки за «викриття румунсько-польсько-української шпигунської організації» та «самовіддану енергією та видатну стійкістю при ліквідації нальоту банд на Тирасполь» [11].

У листопаді 1921 р. – липні 1922 р. С. Бармінський працює у дільничному особливому відділі № 3 Одеської губернії: начальником спеціального відділку, начальником секретного відділку та за сумісництвом заступником начальника особливого відділу. 13 липня 1922 р. Бармінського призначили начальником контррозвідального відділу Секретно-оперативної частини Одеського губвідділу ДПУ, а 29 жовтня 1922 р. – начальником оперативно-адміністративної частини (ОАЧ) і секретарем Одеського губвідділу ДПУ. Цікавою видається характеристика С. Бармінського, підготовлена атестаційною комісією наприкінці 1922 року: «Працездатний, наполегливий..., нервовий..., здібний адміністратор..., не склочник, не кар'єрист» [12].

24 лютого 1923 р. С. Бармінський був призначений секретарем та начальником ОАЧ Подільського губвідділу ДПУ. 7 березня він здав справи в Одесі та відбув у відпустку [13]. Втім перебраться до Вінниці йому не судилося. До Одеси прибув новий начальник губвідділу ДПУ Леонід Михайлович Заковський, який три роки тому вже працював у Південній Пальмірі у складі «десанту Реденса» та спілкувався з Сергієм Бармінським. Вірогідно, що Л. Заковський домігся того, щоб Сергія Арсентійовича залишили в Одесі та 16 березня 1923 р. призначили начальником контррозвідального відділу (КРВ) [14]. До функцій контррозвідального відділу Державного політичного управління УСРР на той час відносилися: 1. Боротьба з контрреволюційними військовими організаціями («повстан-

ськими, змовницькими, бандитськими з політичним забарвленням, кастовими, терористичними»), у світлі чого розроблявся колишній офіцерський і жандармський корпус царської армії, включаючи унтер-офіцерів. 2. Боротьба з усіма видами шпигунства за винятком економічного («військовий, політичний, дипломатичний, активно шкідницький – вибухи в тилу»). Розроблялися: всі дипломатичні представництва іноземних держав; іноземні колонії на теренах СРСР; кадри іноземних журналістів та інших іноземців; штати наркомату іноземних справ і наркомату зовнішньої торгівлі; пошта та телеграф; особи, які переходять нелегально кордон; особи, які домагаються отримання іноземного громадянства; особи, що прибувають до СРСР; громадяни які підтримують зв'язок із закордоном. 3. Облік колишніх білих офіцерів і чиновників. 4. Контроль за використанням зброї та бойового спорядження всіма відомствами СРСР та спостереження за особовим складом воєнізованих частин (лісова стража, промислова міліція) [15].

Начальник одеської контррозвідки С.А. Бармінський виправдав високу довіру керівництва по виконанню такого обсягу «специфічних завдань». Недаремно у «Стислій довідці за 1923–1924 операційний рік» начальник контррозвідального відділу Об'єднаного державного політичного управління (ОДПУ) при РНК СРСР Артур Християнович Артузов виокремив успіх своїх підлеглих у розкритті можливого повстання «в районах Одещини (Придніпровські куркульські селища)» [16]. За «видатні заслуги у боротьбі з контрреволюцією» у 1924 р. С.А. Бармінський був нагороджений знаком «Почесний працівник ВЧК-ДПУ (V) № 290» [17].

Влітку 1925 р. у зв'язку з адміністративно-територіальною реформою в УСРР губернські відділи ДПУ були розформовані, а на їхній базі почали діяти окружні відділи ДПУ. С.А. Бармінський обійняв посаду помічника начальника Одеського окружного відділу ДПУ [18], ставши другою людиною в місцевій службовій ієрархії радянських спецслужб після Леоніда Заковського. У жовтні 1925 р. Одеський окрвідділ ДПУ очолив Ізраїль Мойсеевич Леплевський, який прагнув сформувати власну команду управлінців-оперативників. За таких обставин С. Бармінський полишає Одесу і опиняється у середині грудня 1925 року у Харкові на посаді помічника начальника контррозвідального

відділу ДПУ УСРР [19]. До столиці він прибув разом із своїм одеським підлеглим Володимиром Петровичем Кареліним, якого за згодою з тодішнім начальником КРВ ДПУ УСРР Миколою Івановичем Добродицьким, невдовзі було призначено уповноваженим групи іноземного відділку цього підрозділу разом з помічником уповноваженого Зиновієм Григоровичем Луньовим (Мінцем) [20]. До речі саме З.Г. Луньов був одним з організаторів вбивства 19 червня 1926 р. у селі Городок під Рівним відомого отамана часів Визвольних змагань Володимира Пантелеймоновича Оскілка (1892-1926), про що красномовно свідчить запис в його нагородному листі: «будучи уповноваженим контррозвідвального відділу ДПУ УСРР успішно провів ліквідацію значного петлюрівського отамана Оскілка» [21]. У тодішній столиці УСРР С. Бармінський пропрацював недовго, бо вже 15 травня 1926 р. був призначений помічником начальника 6-го відділку КРВ ОДПУ СРСР.

1 червня 1926 р. він здав справи помічника начальника КРВ ДПУ УСРР та відбув до Москви [22]. Очолюваний ним 6-й відділок КРВ ОДПУ СРСР зосереджував свої зусилля проти білої еміграції та її військових формувань [23]. Інформації про конкретні досягнення С.А. Бармінського в контррозвідвальній роботі під час перебування на Луб'янці віднайти не вдалося. Відомо лише, що 18 грудня 1927 р. на честь десятиріччя ВЧК-ОДПУ Сергій Бармінський отримав свідоцтво та золотий годинник [24]. Втім звіряти нагородний годинник з боєм кремлівських курантів Сергію Арсентійовичу довелося недовго. У 1927 р. радянська контррозвідка зазнала відчутних поразок як на внутрішньому фронті, так і на закордоні. «Оргвисновки» партійного керівництва не забарилися. У листопаді 1927 р. втратили свої посади начальник КРВ ОДПУ СРСР Артур Артузов [25] та начальник 6-го відділку КРВ ОДПУ СРСР Ігнат Сосновський [26]. Ймовірно новий начальник контррозвідвального відділу ОДПУ СРСР Ян Калікстович Ольський (справжнє прізвище – Куліковський) та новий начальник 6-го відділку КРВ ОДПУ СРСР Микола Іванович Демиденко не висловлювали свого захоплення від роботи С.А. Бармінського. Не дивно, що 16 березня 1928 р. Бармінського відрядили до ДПУ УСРР, а вже 26 березня 1928 р. він приступив до виконання обов'язків помічника начальника Київського окружного відділу ДПУ [27].

У Києві Сергій Бармінський упродовж нетривалого часу працював під началом Семена Ізраїлевича Западного (з грудня 1925 р. по липень 1928 р. начальник Київського окружного відділу ДПУ), а з кінця липня 1928 р. Василя Тимофійовича Іванова (начальник Київського окружного відділу/ оперативного відділу ДПУ у період з 25 липня 1928 р. по 5 січня 1932 р.). Під орудою В.Іванова С.А. Бармінський та інші співробітники Київського окружного відділу ДПУ заходилися «вичищати» Київщину від «прихованих петлюрівців» та «білогвардійців». Напередодні проведення насильницької колективізації органи ДПУ УСРР нанесли «удар по контрреволюційному елементу на селі». В останні місяці 1928 р. на Київщині за участь або причетність до терористичних актів, контрреволюційну агітацію, зрив хлібозаготівлі було заарештовано майже 350 осіб [28].

Значні зусилля підлеглих В. Іванова були спрямовані на придушення опозиційного руху у молодіжному середовищі. Так, наприкінці 1928 р. чекістами було викрито «Українське селянське об'єднання», яке складалося зі студентів київських вузів. Навесні 1929 року у Києві ДПУ УСРР ліквідувало угруповання, яке називало себе «Центральною (в СРСР) революційно-соціалістичною групою» (підпільний осередок виготовляв й поширював серед робітників листівки «Чому більшовики вороги робітничого класу?») [29]

У квітні 1929 р. Київський окружний відділ ДПУ ліквідував чергову антирадянську організацію під назвою «Комітет визволення України». Організація, яка мала «філії» у Києві, Уманському та Білоцерківському округах. Організація «ставила за мету відновлення УНР». На основі зібраних матеріалів до кримінальної відповідальності було притягнуто 28 осіб, яких ДПУ УСРР звинуватило у виданні та поширенні листівок із закликами до українського населення поновити УНР. За рішенням суду трьох учасників «КВУ» було розстріляно, а решту засуджено до різних термінів ув'язнення [30].

Наступного місяця у м. Києві викрита так звана «Спілка української молоді» (СУМ) на чолі із завідувачем першої Київської трудової школи В. Дурдуківським. Слідство у цій справі дало підстави ДПУ УСРР розпочати підготовку процесу над «СВУ». В той самий час чекістами було завершено слідство стосовно «Всеукраїн-

ської партії шевченківців». Киян Василя Басюка, Василя Бороняка, Мечислава Пекарика, Матвія Харчука та ін. звинуватили за ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УСРС у створенні підпільної української контрреволюційної організації, яка прагнула «об'єднати західну й східну Україну в одне ціле і встановити владу «Самостійної великої соборної України» під керівництвом «Всеукраїнської партії шевченківців» [31].

За перше півріччя 1929 року співробітниками Київського окружного відділу ДПУ було затримано 583 особи (з них: 331 селянина; 59 службовців, 82 студенти, 28 учителів, 7 робітників, 33 кустарі, 15 торговців). 551 заарештованим слідчі висунули обвинувачення в контрреволюційній агітації, 261 визнали учасниками контрреволюційних угруповань, 111 – членами контрреволюційних організацій, 85-х звинуватили у прагненні до активних антирадянських дій, 143 – організацію терористичних актів [32].

Значно раніше за інші регіони на Київщині розпочався наступ карально-репресивних структур на священнослужителів та віруючих Української Автокефальної Православної Церкви. Коли на початку вересня 1929 р. секретний відділ ДПУ повідомив про підготовку до операції щодо нейтралізації УАПЦ «у зв'язку із зростаючою антирадянською активністю церковників-автокефалістів, а також із ліквідацією контрреволюційною організацією «Союз визволення України» у Київському та Тульчинському округах операцію частково вже було проведено, внаслідок якої було заарештовано понад 40 священників та мирян [33].

Лише за перше півріччя 1929 р. Київським окрвідділом ДПУ УСРС було заарештовано 583 осіб, з них 331 хлібороб, 59 службовців, 82 студенти, 28 учителів, 7 робітників, 33 кустарі, 15 торговців. Проти 551 висунуто обвинувачення у контрреволюційній агітації, 261 визнано учасниками контрреволюційних організацій, 85-м інкриміновано прагнення до активних дій, 143 – організацію терористичних актів. До розстрілу присудили 10 чоловік, 188 вислали на Соловки, 67 – за межі УСРС, 31 – звільнили [34].

Згідно відомчих положень та посадових інструкцій помічнику начальника Київського окружного відділу ДПУ С. Бармінському підпорядковувався іноземний відділок контррозвідального відділу. За наказом С. Бармінського співробітники іноземного відділку за короткий

період часу створили так звану легендарну розгалужену антирадянську організацію з метою «зав'язати зв'язки» безпосередньо з гетьманом Павлом Скоропадського, який перебував в еміграції у Німеччині. Про розробку утаємниченої операції довідуємося зі свідчень уповноваженого іноземного відділку контррозвідального відділу Київського окрвідділу ДПУ Володимира Максимовича Пескер - Піскарьова [35] : «Я отримав завдання через Бармінського і Сапіра [36] про створення організації, завдання якої полягало у формуванні на Україні гетьманських громад з членів колишнього «Союзу хліборобів», які залишилися живими і перебуваючих на волі гетьманських кадрів (Шеметів, Омеляновича-Павленка). Організація була безпосередньо пов'язана з Німеччиною, особисто з гетьманом Скоропадським. Гетьманські громади з декількох осіб справжніх ворогів, з залученням одного-двох агентів створювалися в Харкові, Києві, Лубнах, Харкові, Кам'янець-Подільському.

Я організував регулярну посилку в Берлін зі спеціальним завданням кур'єрів, яких забезпечував цифровим матеріалом, докладами по ряду економічних та політичних питань, наскільки пам'ятаю нині, я відправив доповіді про цукрове виробництво, насінницьку справу, релігійне питання та по декілька іншим. Для укладання цих доповідей я залучав спеціалістів. Основні доповіді укладав проф. Левицький, який є головним агентом, що посилався мною в Німеччину. Слинько та Лазаревський (*Лазаревський Гліб Олександрович (1877-1949). Український літературознавець. У січні 1930 р. за завданням ДПУ виїхав до Польщі та Франції нібито для збору матеріалів про Т.Г.Шевченка та лишився за кордоном повернувся до СРСР у 1939 р. – авт.*) колишній товариш прокурора старого часу, відправлений, у подальшому під виглядом неповернення у Варшаву, де він поселився у Зименка. Левицького-Слинько я декілька разів відправляв до Берліна, де вони жили у Скоропадського у Ванзее, під Берліном. Під час перебування Левицького та Слинько у Києві доповіді надсилалися хімічними листами. Крім цієї інформаційної роботи я провів ще наступні провокаційні заходи: для надання всій легенді більшої солідності та збільшення коштів, які відпускалися німецькою розвідкою Скоропадському, я разом з Левицьким склав та віддрукував на стеклографі листівку, яка возвеличувала

гетьмана... Один екземпляр листівки був кинуту у поштову скриньку німецького консульства в Києві. Один екземпляр був надісланий в редакцію «Пролетарської правди»*. Я домовився зі співробітником редакції про те, що він разом з редактором газети Щупаком (*Щупак Самійло Борисович (1895-1937). У 1920-х – 30-х роках редактор газет «Більшовик», «Пролетарська правда», «Літературна газета». Заарештований 10 листопада 1936 р. Страчений 10 березня 1937 р. – авт.*), напише велику статтю-відповідь на цю листівку під виглядом критики популяризації гетьмана. Стаття разом з декількома екземплярами листівки була відправлена у Берлін. Виконуючи вказівки Бармінського, я включав у громади і не агентів...

Легенда набула характеру справжньої великої к.-р. організації. Розмах моєї к.-р. роботи налякав Кареліна [37], який викликав мене у Харків і запропонував незважаючи на те, що все робилося з його санкції скоротити об'єм цієї роботи» [37].

Окрім оперативної роботи Сергій Арсентійович багато уваги приділяв дітищу Київського окружного відділу ДПУ – футбольному клубу «Динамо». Саме за згодою Семена Західного народилася футбольна команда «Динамо». Головний чекіст Київщини зовсім не цікавився футболом [38], на відміну від свого помічника С.А. Бармінського, який був фанатиком шкіряного м'яча, грав у футбол на першість міста [39]. За згодою начальника Київського окружного відділу ДПУ Василя Іванова, Сергій Бармінський опікувався підбором перспективних гравців до клубу (приманкою для футболістів служила можливість рахуватися працівниками правоохоронних органів). Завдяки С. Бармінському вдалося перетягнути до Києва з Одеси Лазаря Когена, організатора відомої на той час команди «Містран» та інших талановитих футболістів.

Допомагати та просувати футбольну команду до нових спортивних вершин С.Бармінському випала нагода лише упродовж двох перших сезонів – 1928 та 1929 років. 10 травня 1930 р. С.А. Бармінський був відкликаний у розпорядження ДПУ УСРР, а згодом призначений начальником контррозвідувального відділу повпредства ОДПУ по Далекосхідному краю (ДСК). З цієї волі С.Бармінський відбув до Хабаровська

достеменно невідомо. Можна припускати, що новий заступник повноважного представника ОДПУ ДСК С.І.Західний оцінив його здібності та запропонував працювати в одній команді. Як би там не було, але для самого Сергія Арсентійовича це було, безперечно підвищення по службі та проявом високої довіри з боку московського керівництва. Велетенський Далекосхідний край, до складу якого входили Амурська, Зейська, Камчатська, Нижньоамурська, Приморська, Сахалінська та Хабаровська області, а також Єврейська автономна область, Коряцький і Чукотський національні округи [40], за розмірами та за оперативно-тактичним значенням був одним із найважливіших адміністративно-територіальних одиниць СРСР.

Восени 1930 р. контррозвідувальні відділи в ОДПУ СРСР були ліквідовані, а їхні функції покладено на особливі відділи. Після реорганізації С.А.Бармінський був призначений заступником начальника Особливого відділу (ОВ) ОДПУ Особливої Червонопрапорної Далекосхідної армії (ОЧДСА). На той час особливий відділ очолював повноважний представник ОДПУ по ДСК Терентій Дмитрович Дерібас [41], проте оперативною роботою фактично керував Сергій Арсентійович. У заступниках Бармінський проходив майже 6 років, поки 7 лютого 1937 р. він офіційно не був призначений начальником ОВ ГУДБ НКВС і за сумісництвом начальником 5-го (особливого) відділу УДБ УНКВС по ДСК. На певному етапі його оперативна робота влаштувала Луб'янку, про що свідчать різні види заохочення: 14 лютого 1936 р. «на честь 15-річчя прикордонної охорони НКВС СРСР» С.А.Бармінський нагороджений орденом Червоної Зірки [42]; у 1934 р. – знаком «Почесний працівник ВЧК-ДПУ (XV)»; у 1930 та 1932 рр. – пістолетами системи «Маузер» від Колегії ОДПУ СРСР; у 1932 р. – золотим годинником від Далекосхідного крайвиконкому [43]. Наприкінці грудня 1935 р. С.А.Бармінському було присвоєне спеціальне звання старшого майора державної безпеки (прирівнювалося загальноармійському званню комдив – авт.) [44].

Ці відзнаки були отримані не лише за ефективну протидію японській розвідці та збройним формуванням колишніх білогвардійців, але і за очи-

* Газета «Пролетарська правда» була органом міськкому КП(б)У, Київського обкому, обласного окрвиконкому.

щення армії від так званих «антирадянських елементів». У 1934 р. в ОЧДСА були засуджені 260 чоловік середнього та старшого командно-начальницького складу, в 1935 р. – 78 осіб (за іншими даними – 92 осіб), в 1936 р. – 55 осіб [45]. Проте після лютнево-березневого пленуму ЦК ВКП(б) 1937 р. показники боротьби з ворожим елементом в Червоній армії перестали влаштовувати Москву.

23 квітня 1937 р. до Хабаровська прибула спеціальна слідча бригада на чолі з начальником 3-го (контррозвідувального) відділу ГУДБ НКВС СРСР комісаром державної безпеки 2-го рангу Левом Григоровичем Мироновим [46] для «виявлення і розгрому шпигунсько-шкідницьких троцькістських та інших груп на залізницях і в армії» [47]. Заступником Л.Г. Миронова був помічник начальника 1-го відділу (охорони) ГУДБ НКВС СРСР старший майор державної безпеки Арнольд Аркадійович Арнольдов – рідний брат першого заступника начальника УНКВС по ДСК комісара державного безпеки 3-го рангу Семена Західного. Відзначимо, що А.А. Арнольдов у 1919 р. працював заступником начальника секретно-оперативної частини Одеської губернської ЧК і нахвалявся у своїй автобіографії тим, «брав участь у червоному терорі, який проводив тов. Балицький» [48].

А.А. Арнольдов поселився у брата – Семена Західного та пояснив йому конкретне завдання бригади: «У Москві є відомості, що Дерібас і ти не вірите у справи, тому і бригада надіслана, щоб показати вам, що робиться у краї». На оперативній нараді А.А. Арнольдов обізвав далекосхідних чекістів «тайговиками» і звинуватив в тому, що вони не вміють працювати в нових умовах. Комісар державної безпеки 1-го рангу Терентій Дерібас досить критично поставився до приїзду високих московських гостей, але, розуміючи вимоги часу, заявив на нараді підлеглим: «Зараз за провали роботи не знімають, а садять до в'язниці. Сяду я, сядете і ви» [49].

Охочих обживати тюремні камери серед чекістів не було, і тому на Далекому Сході розпочалися масові арешти, які охопили в першу чергу військовослужбовців. Так лише в одній з чисельних телеграм до Москви Лев Миронов рапортував про арешт 11 осіб начальницького складу РСЧА та повідомляв, що «арешт інших готуємо» [50]. Активізував свою роботу і Сергій Бармінський. Якщо у січневих та лютневих звіденнях він інформував командуючого ОЧДСА

маршала Василя Костянтиновича Блюхера про окремі випадки антирадянських проявів та ставив питання про звільнення окремих командирів, то у квітні-травні 1937 року він просто обмежувався інформацією про проведені арешти. Так, наприклад, 18 квітня 1937 р. Сергій Бармінський повідомив про арешт 29 військовослужбовців; 22 квітня – 12 чоловік; 26 квітня – 20; 6 травня – 25, 25 травня – 26 [51].

3 червня 1937 р. до Хабаровська прибув новий начальник крайового УНКВС комісар державної безпеки 1-го рангу Всеволод Аполлонович Балицький [52], який в першу чергу мав зосередитися на викритті учасників «військово-фашистської змови» в ОДСЧА. На допомогу начальника виїзної бригади ГУДБ у цьому питанні В.А. Балицький розраховувати не міг, оскільки 6 червня 1937 р. отримав таємну шифровку з Луб'янки, в якій містився наказ заарештувати Лева Миронова та відправити його до Москви. Наступного дня начальник УНКВС по ДСК рапортував про виконання наказу [53].

Головний тягар по розгрому військових кадрів на Далекому Сході знову ліг на плечі С.А. Бармінського. Вже 14 червня 1937 р. В.А. Балицький повідомляв союзне керівництво що по справі військово-троцькістської організації в ОЧДСА та Тихоокеанському Флоті проходить 472 учасника, заарештовано 169 військовослужбовців, «в тому числі 169 зізналися, додатково заарештовуємо згідно до отриманої санкції та по узгодженні на місці 70 чоловік. Очікуємо санкцію на арешт 117. Розшукуємо 27, уточнюємо свідчення на 89 чоловік» [54].

19 червня 1937 р. В.А. Балицький несподівано був знятий з посади та відкликаний до Москви, а крісло начальника УНКВС на Далекому Сході знову дістанеться Терентію Дерібасу. Рокіровка в Управлінні НКВС аж ніяк не позначилася на ході репресивних акцій, здійснюваних підлеглими С. А. Бармінського. Так 25 червня 1937 року С.А. Бармінський рапортував В.К. Блюхеру про арешт 78 військових, а через два тижні 10 липня 1937 р. – ще 58 [55].

8 серпня до Хабаровська прибув новий начальник УНКВС ДСК комісар державної безпеки 3-го рангу Генріх Самійлович Люшков – давній знайомий С.А. Бармінського та С.І. Західного по службі в ДПУ УСРР. Очікуваного «вечора спогадів» давніх приятелів не відбулося. У день приїзду нового керівника радянських

органів держбезпеки на Далекому Сході був заарештований Семен Западний, а 9-го серпня за ґратами опинився Сергій Бармінський (санкція на арешт С. Бармінського була видана лише 15 серпня 1937 року – авт.) та його дружина – начальник спеціального сектора крайового управління народної освіти Тетяна Миколаївна.

Знаючи про витончені методи дізнання, які застосовують в казематах НКВС, Сергій Арсентійович відразу погодився співпрацювати зі слідством, Вже на другий день арешту С. Бармінський визнав себе «активним учасником правотроцькістської організації», очолюваної колишнім першим секретарем крайкому Л.Й.Лаврентьевим (Картвелішвілі), та розповів, що «по лінії особливого відділу провів низку шкідницьких підривних заходів, які сприяли зриву та послабленню боротьби особливих органів із ворогами» [56]. Задоволений Георгій Люшков того ж дня надіслав телеграму наркомун внутрішніх справ СРСР Миколі Єжову: «Після закінчення доби на допиті сьогодні, Бармінський подав на ваше ім'я заяву про свою приналежність до правотроцькістської організації в УНКВС. Називає як учасників Дерібаса, Западного, начальника відділу кадрів Полозова, колишнього начальника адміністративно-господарчого відділу Бубенного, начальника Приморського обласного УНКВС Візеля, начальника Амурського облуправління Давидова. Шпигунську діяльність поки що заперечує» [57]. Нову серію «широсердних» показів з вуст С. Бармінського вдалося отримати заступнику начальника 4-го (секретно-політичного) відділу УДБ УНКВС по ДСК старшому лейтенанту державної безпеки Олександрову Марковичу Малкевичу. У власноручній заяві, С. Бармінський вказував, що у 1923-1924 рр., працюючи в Одесі він був завербований в агенти німецької розвідки начальником ОВ губвідділу ДПУ Фріцом Гансовичем Клейнбергом, якому передав ряд таємних даних про роботу органів, характеристики чекіс-

тів. Далі Бармінський визнав, що «працюючи в Київському окружному відділі ДПУ під впливом Западного у нього з'явилася зневіра у лінію партії, яка переросла в антирадянські настрої», а з 1931 р. за завданням Т.Д. Дерібаса та С.І. Западного став займатися шпигунською діяльністю на користь німецької та японської розвідок [58].

Продувати компромат на товаришів по службі С. Бармінський продовжував і далі. Так, наприклад, на допиті 27 листопада 1937 р. він додатково назвав учасників «правотроцькістської організації» – співробітника резерву майора державної безпеки Арвіда Яковича Мартинеллі, помічника начальника ОВ ГУДБ НКВС ОДСЧА капітана державної безпеки Леоніда Михайловича Богословського, заступника начальника відділу кадрів старшого лейтенанта державної безпеки Семена Васильовича Хлоплянкіна, «які, перебуваючи на свободі, вживають заходи по звільненню учасників організації Дерібаса, Западного, Бармінського та інших» [59].

З лютого 1938 р. Й.В. Сталін, Л.М. Каганович, В.М. Молотов і К.Є. Ворошилов дали свою згоду на засудження за 1-ю категорією 127 колишніх співробітників УНКВС Далекосхідного краю, серед яких було і подружжя Бармінських [60].

Першою, 9 лютого 1938 року, зустріла свою смерть дружина Сергія Арсентійовича – Тетяна Миколаївна Бармінська. Наступного дня о 23 годині обірвалося життя і Сергія Арсентійовича, якого військова колегія Верховного суду СРСР засудила до вищої міри покарання за ст. 58-1»б, 58-8, 58-11 Кримінального кодексу РРФСР [61].

Таким чином, сторінки біографії С. А. Бармінського допомагають створити реалістичний соціально-професійний портрет співробітника Надзвичайної комісії, порівняти з усталеним у радянські часи ідеалізованим образом співробітника органів державної безпеки з притаманним йому професіоналізмом, освіченістю, загальною культурою та чесністю.

Джерела та література

1. Шаповал Ю.І., Пристайко В.І., Золотарьов В.А. ЧК – ГПУ – НКВД в Україні: особи, факти, документи. – К.: Абрис, 1997. – С.438-439; Буяков А.М. Ведомственные награды ОГПУ-НКВД: 1932-1940 гг. Ч. 2. Знак «Почетный работник ВЧК-ГПУ (XV)». – Владивосток: Русский остров, 2008. - С.308-309.

2. Буяков А.М. Ведомственные награды ОГПУ-НКВД: 1932-1940 гг. Ч. 2. Знак «Почетный работник

ВЧК-ГПУ (XV)». – Владивосток: Русский остров, 2008. – С.308.

3. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 2.

4. Буяков А.М. Ведомственные награды ОГПУ-НКВД: 1932-1940 гг. Ч.2. Знак «Почетный работник ВЧК-ГПУ (XV)». – Владивосток: Русский остров, 2008. – С.308.

5. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 2-2 зв.

6. Ф.Э.Дзержинский – председатель ВЧК-ОГПУ. 1917 – 1926 / Сост. А.А. Плеханов, А.М. Плеханов – М.: МФД: Материк, 2007. – С. 188.

7. Большевистское руководство. Переписка. 1912-1927. – М.: РОССПЭН, 1996. – С. 137-138.

8. Ф.Э.Дзержинский – председатель ВЧК-ОГПУ. 1917-1926 / Сост. А.А. Плеханов, А.М. Плеханов – М.: МФД: Материк, 2007. – С. 192.

9. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 2 зв.

10. Отчет Центрального Управления Чрезвычайных Комиссий при Совнарком Украины за 1920 год. К5-му Всеукраинскому съезду советос. – Харьков: Типография Цупчрезкома, 1921. – С. 6.

11. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 4 зв.

12. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 288, оп. 7, спр. 64, арк. 8.

13. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 288, оп. 7, спр. 64, арк. 7 зв.

14. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 4 зв.

15. Абрамов В. Контрразведка. Щит и меч против Абвера и ЦРУ. – М.: Яуза, Эксмо, 2006. – С. 28-29.

16. Абрамов В. Контрразведка. Щит и меч против Абвера и ЦРУ. – М.: Яуза, Эксмо, 2006. – С. 31.

17. Буяков А.М. Ведомственные награды ОГПУ-НКВД: 193-1940 гг. Ч.2. Знак «Почетный работник ВЧК-ГПУ (XV)». – Владивосток: Русский остров, 2008. – С.309.

18. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 5.

19. Там само.

20. Луньов (Мінц) Зиновій Григорович (21.10.1900 - ?). Народився в Кременчуку Полтавської губернії в родині прикажчика. Єврей. У п'ятирічному віці був важко поранений погромниками. У 1905-1910 рр. навчався у хедері. У 1910-1913 рр. – навчався у казенному училищі, вийшов з 1-го класу через тяжкий матеріальний стан родини. У 1913-1914 рр. – кур'єр у приватного торговця. У 1914 р. – кур'єр у технічній конторі інженера Уманського, звільнений через два місяці через непослух. У 1914 р. – кур'єр у галантерейній торгівлі Палірблехе, звільнений через місяць через непослух. У 1914-1917 рр. працював на Дніпровському цинкувально-лудильному заводі (конторник, рахівник, бухгалтер). У 1918 р. – рахівник мануфактурно-галантерейної торгівлі бра-

тів Немченко, (м.Кременчук). Упродовж червня – листопада 1919 р. був побитий денікінцями до нестями, переховувався від білих у Полтаві та Харкові, перебиваючись дрібними роботами. У 1920-06.1920 – працював у чоботарській та утилізаційній майстерні «Райутиля» у Кременчуку (рахівник, секретар осередку КСМ, член фабрично-заводського комітету). У 07.1920-08.1920 р. – секретар і завідувач оргвідділом бюро КСМ Кременчука. З 08.1920 – завідувач інформацією Кременчуцької губ. ЧК. З 02.10.1920 – у резерві призначень адміністративно-організаційного відділу ВЧК, Москва. Працював у Харкові в ЦУПНАДКОМІ /ВУЧК (з 11.1921 р. – секретар адміністративно-організаційного відділу; з 19.05.1921 – начальник облікового відділу Адміністративно-організаційного управління; з 01.07.1921 р. – начальник відділу особового складу при Президії). З 30.06.1922 р. – начальник загальної частини та секретар особливого відділу № 6 у Шепетовці. З 13.08.1922 р. – начальник загальної частини та секретар Ізяславського прикордонного відділу ДПУ. З 08.11.1922 – начальник загальної частини та секретар Новоград-Волинського прикордонного відділу ДПУ. У 03.1923 – 28.04.1923 – начальник загальної частини та секретар Коростенського прикордонного відділу ДПУ. З 16.05.1923 р. – помічник уповноваженого секретного відділу ДПУ УСРР. З 25.02.1924 р. – політконтролер відділу політконтролю ДПУ УСРР. У 06.04.1924 р. – 12.1925 – помічник уповноваженого контррозвідвального відділу ДПУ УСРР. У 1926-1928 рр. – працював в іноземному відділку контррозвідвального відділу ДПУ УСРР (помічник уповноваженого, уповноважений, старший уповноважений). З 08.07.1928 – начальник контррозвідвального відділу Дніпропетровського окрвідділу ДПУ. З 17.01.1930 р. – начальник секретно-оперативного відділу та помічник начальника Херсонського окрвідділу ДПУ. З 17.09.1930 р. – помічник начальника особливих відділів Вінницького оперсектора ДПУ і 17-го корпусу. 11 листопада 1931р. призначений начальником особливого відділу Донецького оперсектора ДПУ. 14.02.1932 р. на відміну наказу від 11.11.1931 призначений начальник особливих відділів Вінницького оперсектора ДПУ та 17-го корпусу. Служив у 3-му відділку Особливого відділу ДПУ УСРР (з 02.1932 – помічник начальника відділку, з 23.07.1932 – начальник відділку). З 02.1933 – заступник начальника особливих відділів Одеського облвідділу ДПУ та 6-го корпусу. З 10.01.1934 р. – начальник особливого відділу Молдавського облвідділу ДПУ. З 14.03.1935 р. – начальник особливих відділів УДБ УНКВС Дніпропетровської області та 7-го стрілецького корпусу. З 03.01.1937 – начальник 3-го (контррозвідвального) відділу УДБ УНКВС Київської області. 4 серпня 1937 р. – відраджений до НКВС УРСР. 04.09.1937 – звільнений з НКВС як заарештований. 16.12.1937 – засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. 12.07.1957

реабілітований. Звання: старший лейтенант державної безпеки (08.01.1936). Нагороджений знаком почесного працівника ВЧК-ДПУ (XV) (26.01.1937), двічі бойовою зброєю від Колегії ОДПУ СРСР (1932, 1932), бойовою зброєю від Колегії ДПУ УСРР (12.1927), бойовою зброєю від НКВС УРСР (1936), подякою від НКВС УРСР і місячним окладом (1934). Член ВКП(б) з 1926.

21. ГДА СБУ, ф. 64, спр. 2280, арк. 28; Керівники української зовнішньої розвідки / авт.-упоряд. В.Д. Хоменко, О.В. Скрипник, І.М. Шиденко, І.В. Білоконь, І.В. Романюк. – К.: Ярославів Вал, 2010. – С.46.

22. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 5.

23. Абрамов В. Контррозвідка. Щит и меч против Абвера и ЦРУ. – М.: Яуза, Эксмо, 2006. – С.27.

24. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 5 зв.

25. Петров Н.В., Скоркин К.В. Кто руководил НКВД, 1934-1941: Справочник. – М.: Звенья, 1999. – С. 94.

26. Там само. – С. 390.

27. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 64, спр. 1128, арк. 5 зв.

28. Ченцов В. Політичні репресії в Радянській Україні в 20-ті роки. Тернопіль: Збруч, 2000. – С. 224.

29. Там само. – С. 161.

30. Сахно А. Дело о КВУ // Киевские новости. – 1995. – № 46.

31. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 13, спр. 59, арк. 13.

32. Золотарьов В. ЧК-ДПУ-НКВС на Харківщині: люди та долі (1919-1941). – Харків, 2003. – С. 74.

33. Ченцов В. Політичні репресії в Радянській Україні в 20-ті роки. Тернопіль: Збруч, 2000. – С. 275.

34. Там само. – С. 175.

35. Пескер-Пискарьов (Пескер) Володимир Максимович (16.12.(29.12.)1902-25.09.1937). Народився у Миколаєві у родині помічника присяжного повіреного (згодом повіреного). Єврей. До 1915 – отримував хатню освіту. У 1915-1920 – навчався у 2-й Миколаївській чоловічій гімназії, закінчив. У 03.1919 – 06.1919 – молодший машиніст і діловод Миколаївського евакуаційного пункту РСЧА. У 01.1920 – 11.1920 – завідувач полковою бібліотекою клубу імені Троцького відділу політпросвіти 46-ї бригади ВОХР. У 11.1920 – 02.1921 – червоноармієць на панцерному потязі «Червоний Козак», ст. Знаменка. У 02.1921 – 04.1921 – працівник політпросвіти політичного відділу 10-ї бригади ВНУС. У 02.1921 – 03.1921 - діловод слідчої частини економічного відділу Єлизаветградської повітової ЧК. Працював у

Миколаївському особливому відділі ВЧК Чорного та Азовського морів (з 04.1921 – комісар з обшуків і арештів, з 20.04.1921 – співробітник для доручень, з 28.04.1921 – помічник уповноваженого 1-ї групи з контрреволюції та шпигунства, з 21.09.1921 – уповноважений з боротьби зі шпигунством та агентурі, 05.05.1922 – зарахований до резерву через хворобу). Служив у Миколаївському губернському / окружному / повітовому відділі ДПУ (з 30.05.1922 – помічник уповноваженого 2-ї групи секретного відділу, з 31.05.1922 – т.в.о. уповноваженого 2-ї групи секретного відділу, з 20.07.1922 – помічник уповноваженого 5-го відділку, з 01.08.1922 – помічник уповноваженого контррозвідувального відділу, з 13.10.1922 – помічник уповноваженого 1-ї групи 2-го відділу секретно-оперативної частини, з 17.01.1923 – т.в.о. уповноваженого 2-ї групи секретно-оперативної частини, з 04.04.1923 – уповноважений контррозвідувального відділу, з 03.10.1923 – помічник уповноваженого контррозвідувального відділу, з 07.02.1924 – політичний контролер, 02.1924 – відряджений до Одеського губвідділу ДПУ). Працював в Одеському губернському/окружному відділі ДПУ (з 03.1924 – помічник уповноваженого контррозвідувального відділу, з 01.08.1924 – понадштатний помічник уповноваженого контррозвідувального відділу, з 08.09.1924 – уповноважений контррозвідувального відділу, з 01.1926 – співробітник іноземного відділку контррозвідувального відділу, з 15.08.1926 – уповноважений іноземного відділку контррозвідувального відділу, з 27.04.1929 – старший уповноважений іноземного відділку контррозвідувального відділу). З 01.08.1929 – уповноважений іноземного відділку контррозвідувального відділу Київського окрвідділу ДПУ. З 20.09.1930 – старший уповноважений особливого відділу ДПУ УСРР. З 24.10.1930 – старший уповноважений іноземного відділку особливого відділу ДПУ УСРР. З 11.06.1931 – оперуповноважений іноземного відділку особливого відділу ДПУ УСРР. 26.12.1932 призначений наказом ДПУ УСРР т.в.о. начальника іноземного відділку особливого відділу ДПУ УСРР з 03.11.1932. З 25.08.1933 – начальник іноземного відділу Одеського облвідділу ДПУ. 04.12.1934 відряджений до НКВС УСРР. З 22.02.1935 – начальник 1-го відділку іноземного відділу НКВС УСРР. З 27.03.1937 – начальник 2-го відділку 3-го (контррозвідувального) відділу УДБ НКВС УРСР. 16.08.1937 – заарештований. 25.09.1937 – засуджений на смерть ВК ВС СРСР за ст. 54-1 «б», 54-8, 54-11 КК УРСР. Розстріляний у Києві. Звання: старший лейтенант державної безпеки (08.01.1936). Нагороджений знаком почесного працівника ВЧК-ДПУ (XV) (20.12.1932), бойовою зброєю від ВУЦВК (12.1927), зброєю від Колегії ДПУ УСРР (1930), зброєю від Колегії ОДПУ СРСР. Кандидат у члени ВКП(б) з 1930 р.

36. Сапір Абрам Володимирович (11.1900 – 25.09.1957). Народився у с. Блудень Пружанського повіту Гродненської губернії в родині службовця скляного заводу (за іншими даними – працівника залізниці). Єврей. Самоучка (у домашніх умовах пройшов програму навчання за 1 клас середнього навчального закладу). У 10.1915-12.1918 рр. – чорнороб на станції Блудень. У 01.1919 – 02.1919 рр. – член волосного ревкому (м. Картуз-Берега Гродненської губернії). У 03.1919 – 1919 рр. – слідчий прикордонної транспортної ЧК (м. Барановичі). У 1919 – 03.1920 р. – слідчий головної транспортної ЧК Бердичівського напрямку. У 03.1920-04.1921 рр. – уповноважений та секретар водно-транспортної ЧК, Одеса-порт. У 04.1921-1921 – начальник агентури Чорного та Азовського морів. У 1921 – уповноважений особливого відділу Одеської губ. ЧК. У 1921 – заступник начальника військово-контрольного спостереження Одеського порту. У 1921 – інспектор Тираспольського прикордонного особливого пункту. У 1921-1922 р. - помічник уповноваженого секретного відділку особливого відділу № 3, м. Одеса. У 1922-08.1925 рр. – помічник уповноваженого та уповноважений контррозвідального відділу Одеського губвідділу ДПУ. Служив у контррозвідальному відділі Одеського окрвідділу ДПУ (з 08.1925 – уповноважений, з 1926 р. – начальник відділу). З 05.1927 р. – начальник контррозвідального відділу Київського окрвідділу ДПУ. З 12.1929 – начальник 1-го відділку контррозвідального відділу ДПУ УСРР. З липня 1930 р. – начальник 2-го (іноземного) відділку Контррозвідального відділу ДПУ УСРР. З вересня 1930 р. – начальник іноземного відділку особливого відділу ДПУ УСРР. З травня 1931 р. – начальник особливого відділу Одеського оперсектора ДПУ. З березня 1932 р. – начальник особливого відділу Одеського облвідділу ДПУ. З лютого 1933 р. – заступник начальника Дніпропетровського облвідділу ДПУ. З 10 липня 1934 р. – заступник начальника УНКВС Дніпропетровської області. З 11 червня 1935 р. – начальник іноземного відділу НКВС УСРР. З 21 грудня 1936 р. – начальник УНКВС Молдавської АСРР. З 13 лютого 1937 р. – помічник начальника 3-го (контррозвідального) відділу НКВС УРСР. 21 лютого 1938 р. заарештований. 23 вересня 1939 р. звільнений з-під варті. 25.06.1941 заарештований. 21.08.1943 – особливою нарадою при НКВС СРСР засуджений до 5 років позбавлення волі. З серпня 1943 р. – в'язень Актюбинського табору НКВС. 6 квітня 1945 р. звільнений з табору. 28.02.1955 засуджений Кримським обласним судом за статтю 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 04.06.1947 на 15 років позбавлення волі. Помер у таборі. Звання: капітан державної безпеки (13.12.1935). Нагороджений знаком почесного працівника ВЧК-ДПУ (XV) (20.12.1932), бойовою зброєю, двічі – годинником. Член ВКП(б) у 08.1919-02.1938.

37. Карелін (Білоус) Володимир Петрович (15.09.1897-03.09.1938). Народився в Одесі у родині вчителя. Єврей. У 1914 р. закінчив комерційне училище в Одесі. У 1915 р. служив рядовим у 40-му піхотному запасному полку, звільнений за станом здоров'я. З 1915 р. навчався на юридичному факультеті Міжнародного інституту в Одесі, але повний курс не пройшов. Заробляв на життя приватними уроками та репетиторством. У 1917-1919 рр. – контролер Всеросійської спілки союзу міст (м. Одеса). У 1919 р. – червоноармієць в Одесі. У 1919 р. – контролер Одеського губернського фінансового відділу, бухгалтер Одеського губернської ради народного господарства. У 1920-11.1920 о. – старший слідчий Одеської комендатури. У 11.1920-04.1921 – старший слідчий Одеського губернського комітету боротьби з дезертирством. З квітня 1921 р. – помічник уповноваженого Одеської губ. ЧК. У 1922-1923 рр. – помічник уповноваженого секретного відділу Одеського губвідділу ДПУ. У 1923-16.03.1923 – начальник контррозвідального відділу Одеського губвідділу ДПУ. У 1923-1924 рр. – помічник начальника Одеського губвідділу ДПУ з охорони кордонів. У 1924-1925 рр. – помічник начальника Частин прикордонної охорони ДПУ Одеської губернії з оперативних питань. Упродовж серпня – листопада 1925 р. – помічник начальника контррозвідального відділу Одеського окрвідділу ДПУ. У 11.1925 – 15.08.1926 – уповноважений іноземної групи контррозвідального відділу ДПУ УСРР. У 15.08.1926 – 07.1930 р. – начальник 2-го (іноземного) відділку контррозвідального відділу ДПУ УСРР. У 07.1930-25.10.1931 – помічник начальника Особливого відділу ДПУ УСРР та Українського ВО. У 25.10.1931-28.07.1932 – заступник начальника ОВ ДПУ УСРР та Українського ВО. З 28.07.1932 - другий заступник начальника ОВ ДПУ УСРР та Українського ВО. У 1933-10.07.1934 – заступник начальника ОВ ДПУ УСРР та Українського ВО. У 08.1933-10.07.1934 – начальник іноземного відділу ДПУ УСРР. У 11.07.1934-22.11.1934 – заступник начальника ОВ УДБ НКВД УСРР і ОВ ГУДБ НКВС УВО. У 11.07.1934- 02.(11.06.-?)1935 – начальник Іноземного відділу УДБ НКВС УСРР. У 1935-04.12.1936 - начальник ОВ УДБ НКВС Білоруської СРР. У 04.12.1937 – 28.01.1937 – у розпорядженні ВК НКВС СРСР. У 28.01.1937-29.07.1937 – заступник начальника 5-го (особливого) відділу ГУДБ НКВС СРСР. 29.07.1937 – заарештований. 03.09.1938 ВК ВС СРСР засуджений на смерть. Розстріляний у Москві 03.09.1938. Майор державної безпеки (25.12.1935). Нагороджений: орденом Трудового Червоного Прапора УСРР (20.12.1932); орденом Червоної Зірки (14.02.1936); орденом Знак Пошани (22.07.1937); знаком почесного працівника ВЧК-ДПУ (V) № 729 (1931); срібним портсигаром від Колегії ВУЧК (1921), срібним годинником (1923); бойовою зброєю – пістолетом системи «Маузер» (1927, 1929).

38. Галузевий державний архів Служби безпеки України, спр. 47838-ФП, арк. 211-214.
39. Кузьмин Г.Е. «Динамо», которое Вы не знаете // Киевские новости. – 1992. – № 38.
40. Мирский В.И., Семибратский Б.А. Атакующая вершины. – К., 1980. – С. 9.
41. Советский энциклопедический словарь. – М., 1980. – С. 361.
42. Петров Н.В., Скоркин К.В. Кто руководил НКВД, 1934 – 1941: Справочник. – М.: Звенья, 1999. – С. 173.
43. Известия. – 1936. – 15 февраля.
44. Буяков А.М. Ведомственные награды ОГПУ-НКВД: 1932-1940 гг. Ч.2. Знак «Почетный работник ВЧК-ГПУ (XV)». – Владивосток: Русский остров, 2008. – С.309.
45. Мильбах В.С. Особая Краснознаменная Дальневосточная армия (Краснознаменный Дальневосточный фронт). Политические репрессии командно-начальствующего состава, 1937-1938 гг. – СПб.: Издательство С.-Петербур. ун-та, 2007. – С. 72.
46. Николаев С. Выстрелы в спину // Дальний Восток. – 1991. – № 2. – С. 140.
47. Петров Н.В., Скоркин К.В. Кто руководил НКВД, 1934-1941: Справочник / О-во «Мемориал» и др.; Под ред. Н.Г.Охотина и А.Б.Рогинского – М.: Звенья, 1999. – С. 301.
48. Відомості люб'язно надані авторам О.М. Буяковим (м. Владивосток).
49. Николаев С. Выстрелы в спину // Дальний Восток. – 1991. – № 2. – С.140.
50. Волгогонов Д.А. Троцкий. Политический портрет. – Кн. 2. – М., 1992. – С. 252.
51. Мильбах В.С. Особая Краснознаменная Дальневосточная армия (Краснознаменный Дальневосточный фронт). Политические репрессии командно-начальствующего состава, 1937-1938 гг. – СПб.: Издательство С.-Петербур. ун-та, 2007. – С.106.
52. Наказ НКВС СРСР по особовому складу № 159 від 11 травня 1937 р.
53. Хаустов В., Самуэльсон Л. Сталин, НКВД и репрессии 1936-1938 гг. – М.: РОССПЭН, 2009. – С. 127.
54. Лубянка. Сталин и Главное управление госбезопасности НКВД. – М.: МФД, 2004. – С. 641.
55. Мильбах В.С. Особая Краснознаменная Дальневосточная армия (Краснознаменный Дальневосточный фронт). Политические репрессии командно-начальствующего состава, 1937 1938 гг. – СПб.: Издательство С.-Петербур. ун-та, 2007. – С.107.
56. ГДА СБУ, спр. 47838 - ФП, арк. 318.
57. Лубянка. Сталин и Главное управление госбезопасности НКВД. – М.: МФД, 2004. – С. 300.
58. ГДА СБУ, спр. 47838-ФП, арк. 318-319.
59. Там само.
60. Сталинские расстрельные списки. – Компакт диск международного общества «Мемориал». – М., 2002.
61. ГДА СБУ, спр. 47838 -ФП, арк. 319.

Олег Бажан, Вадим Золотарев

Один из основателей киевского футбольного клуба «Динамо» (штрихи биографии Сергея Арсентьевича Барминского)

Опираясь на уникальные документы и материалы, впервые детально возсоздаются основные этапы жизни С. А. Барминского, его участие в массовых политических репрессиях в 1920-1930-х годах в Украине и на Дальнем Востоке.

Ключевые слова: Сергей Арсентьевич Барминский, политические репрессии, футбольный клуб «Динамо» Київ, Дальний Восток, Одесса.

Oleg Bazhan Vadim Zolotariov

One of the Kiev Football Club «Dynamo» Founders (Some Facts of Sergey Barminskiy's Biography)

Based on the unique documents and materials, S. Barminskiy's main life stages have been restored in detail. There has also been described his participation in the mass political repressions of the 1920-1930-ies in Ukraine and in Far East.

Key words: Sergey Barminskiy, political repressions, football club «Dynamo Kyiv», Far East, Odessa.